

**ALVARLI
MUHAMMED LUTFİ EFENDİ**

(1868-1956)

**Mutasavvıf-şair,
Nakşibendî şeyhi.**

Erzurum'un Hasankale (Pasinler) ilçesinin Kındığı köyünde doğdu. Babası Hoca Hüseyin Efendi'den tahsil gördü. Babasından icâzet aldıktan sonra Erzurum'da tanınmış bazı âlimlerin derslerini takip etti. 1891 yılında Hasankale'nin Sivaslı Camii'ne imam tayin edildi. Aynı yıl babasıyla birlikte Bitlis'e giderek Nakşibendî şeyhi Muhammed Pîr-i Küfrevî'ye intisap etti. Riyâzetini tamamladıktan sonra Pîr-i Küfrevî'nin halifesi olarak Hasankale'ye döndü. Bir süre buradaki görevine devam etti, daha sonra Erzurum'un Dinarkum köyüne giderek imamlık yaptı. 12 Şubat 1916'da Ruslar'ın Erzurum çevresini işgale başlaması üzerine babasıyla birlikte Erzurum'a geldi.

Rus istilâsı süresince Tercan'ın Yavi köyünde imamlık yaptı. Ruslar'ın çekilmeye başlamaları ve Ermeniler'in katliama girişmeleri üzerine Yavi ve komşu köylerden topladığı altmış kişilik bir müfrezeyle Ermeniler'e karşı koydu. Oyuklu köyü yakınlarında Ruslar'a ait büyük bir silâh deposunu ele geçirdi. Daha sonra Haydari Boğazı'ndaki Zergide köyünde Türk ordusuna katıldı ve ordu ile birlikte Erzurum'a girdi (12 Mart 1918). Aynı gün babası şehid düştü.

Erzurum'un kurtuluşundan sonra tekrar Hasankale'ye döndü. Kendisine teklif edilen Hasankale müftülüğü görevini kabul etmeyerek Hasankale'ye bağlı Alvar köyü halkının isteği üzerine oraya yerleşti. Halk arasında "Alvar imamı" ve "Efe hazretleri" unvanıyla tanındı. Bir Nakşibendî-Hâlidî şeyhi olarak 1939'a kadar bu köyde, bu tarihten sonra da

Alvarlı
Muhammed
Lutfi
Efendi

Erzurum'da bölge halkını irşad ile meşgul oldu. 12 Mart 1956'da vefat etti. Cenazesi Alvar köyüne götürülerek oraya defnedildi.

Arapça, Farsça ve Türkçe şiirler yazan Alvarlı Muhammed Lutfi Efendi'nin şiirleri ölümünden sonra oğlu Seyfeddin Mazlumoğlu tarafından derlenerek *Hulâsatü'l-hakâyık* adıyla yayımlanmıştır (İstanbul 1974). Bu divanda çeşitli nazım şekilleriyle söylenen 700'ü aşkın şiir mevcuttur. Hece vezni ve oldukça sade bir Türkçe'nin kullanıldığı bu şiirlerden bazıları da bestelenmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Muhammed Lutfi, *Hulâsatü'l-hakâyık*, İstanbul 1974, s. 508-512; Talip Aktepe, *Alvar İmamı Muhammed Lutfi Efendi'nin Şiirleri* (1969), Atatürk Üniv. Merkez Ktp., Dokümantasyon kısmı, nr. T 811, 316, A 47 (ayrıca Muhammed Lutfi Efendi'nin torunu Sadi Mazlumoğlu'nun verdiği bilgilerden de faydalanılmıştır).

SELAHATTİN KİYICI

ÂM

(العام)

**"Bir kullanımda
sözlük anlamına uygun olarak
bütün fertleri istisnasız bir şekilde
kapsayan lafız" mânâsına
usûl-i fıkıh terimi.**

Usulcüler İslâm hukukunun iki asıl kaynağı olan Kur'an ve Sünnet'in lafızlarını dil kuralları yönünden etraflıca incelemiş ve metodolojik tasniflere tâbi tutmuşlardır. Bu tasniflerden biri de sözün vaz' (morfolojik yapı, sözlük anlamı ve kullanımı) yönünden kapsamı dikkate alınarak yapılanıdır. Buna göre Kur'an ve Sünnet'in lafızları âm, hâs, müsterek ve müevvel olmak üzere dörde ayrılır. Ancak Sadrüşşerîa ve onu takip eden Hanefî âlimler, ictihadın bir sonucu olması sebebiyle müevveli bu tasnifin dışında tutmuşlardır.

Âm lafız, lugat olarak kapsamına giren bütün fertleri herhangi bir ayırım ve özel anlatım olmaksızın içine alır. Bir lafzın âm oluşunu o dilin kaideleri belirlediği için Kur'an ve Sünnet'in lafızlarının umumilik ifade etmesi de Arapça'nın morfolojik ve gramatik yapısı ile yakından ilgilidir. Buna göre, başında küll (her) ve cemî (bütün) kelimeleri veya cins ifade eden lâm-ı ta'rif bulunan lafızlar, cins isimleri, izâfetle mârife olan tekiller, sorular, ism-i mevsuller, şart isimleri, olumsuz cümledeki belirsiz (nekre) kelimeler ve benzerleri Arap dilinde umu-

milik ifade ederler. Meselâ "Allah alışverişi helâl, ribâyı haram kıldı" (el-Bakara 2/275) âyetindeki "alışveriş" (el-bey') kelimesi bütün alışveriş çeşitlerini içine alır.

Âm lafzın kullanılış itibariyle içine aldığı fertlerden bir kısmının dışarıda tutulmasına, yani şümulünün daraltılmasına tahsis denir. Kur'an ve Sünnet'teki bazı hükümlerin, bilhassa Allah'ın zât ve sıfatları ve iman esasları ile ilgili lafızların umum ifade ettiği açıktır. Ancak bazı lafızlar âm olsa da kendileriyle özel bir grup kastedilir. Meselâ haccın insanlara farz olduğunu bildiren âyetteki (Âl-i İmrân 3/97) "insanlar" lafzı ile sadece bununla mükellef olan kimselelerin kastedildiği hususunda ihtilâf yoktur. Asıl tartışma konusu, kendisi ile umum mu husus mu kastedildiğine dair bir delil bulunmayan mutlak âm lafızların delâlet alanının ne olduğu meselesidir.

Tahsis edildiğine dair bir delil olmadıkça âm lafzın bütün fertlerine delâlet etmesi esas olmakla birlikte bu delâletin kuvvet derecesi ihtilâf konusu olmuştur. Müttekellimün usulcülerin çoğunluğuna göre âm lafzın delâleti esas olarak zannidir. Çünkü pek azı hariç tutulursa Kur'an ve Sünnet'in âm lafızları ekseriya tahsis edilmiştir. Bu bakımdan tahsis kuvvetli bir ihtimaldir. Hanefîler ile diğer bazı müttekellimün usulcülere göre ise tahsis edilmediği müddetçe âm lafzın delâleti katidir. Tahsis edilme ihtimali delile dayanmadığından böyle bir ihtimalle âm lafzı gerçek mânâsından uzaklaştırmak doğru değildir. Bunun için de âmın delâleti başlangıçta katidir. Ancak tahsisten sonra geri kalan fertlerine delâleti zannî olur.

Bu ihtilâfın tabii neticesi olarak müttekellimünden olan usulcülerin çoğunluğuna göre Kur'an'ın âm ifadeleri haber-i vâhid ve kıyas gibi zannî delillerle baştan tahsis edilebilir. Nitekim Kur'an'ın umum ifade eden birçok âyeti âhâd haberle ve kıyasla tahsis edilmiştir. Bu arada Mâlikîler, Kur'an'ın âm lafızlarını tahsis için, âhâd haberi kıyas veya Medine halkının amelinin (amel-i ehl-i Medîne*) desteklemesi şartını ileri sürerler. Hanefîler'e göre ise âm lafzın delâleti kati olduğu için başlangıçta âhâd haber ve kıyasla tahsis edilmez. Ancak denk bir delille yani kati bir delille tahsis edilebilir. Fakat âm lafız bir defa tahsis edilince artık geri kalan fertlerine delâleti zannî olacağından, daha sonra âhâd haber